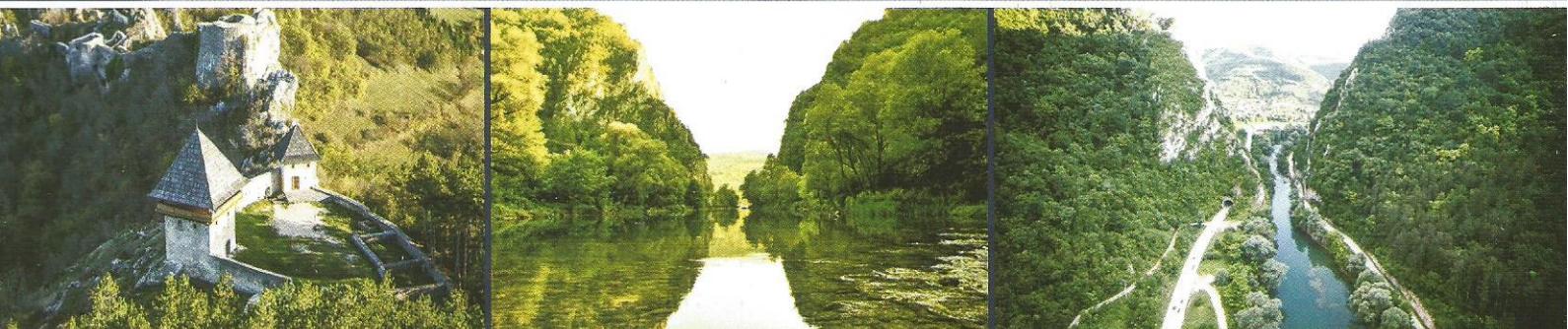

Ja živim ovdje vijekovima...

KLJUĆ

Bosna i Hercegovina

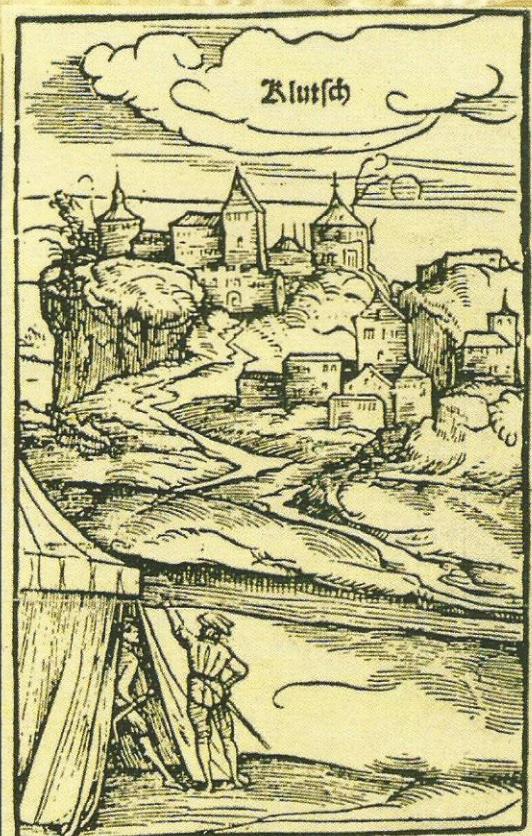
Općina Ključ, slikom kroz vijekove.

Ja živim ovdje vijekovima. Krezub sam i sijed, pomalo iznemogao na nogama, no, još uvijek dobro vidim, dobro čujem, a najbolje pamtim. Pamtim svako vrijeme. Pamtim graditelje moje. Pamtim gospodara svoga, sjećam se dobro svega, ali najviše onog kada navali sila osmanlijska, pa stiže mog gospodara u susjednom gradu. Tu ga askeri pogubiše, a mene zarobiše. Sužnjevaо sam i tugovao dugo, dugo, a moja mladost i ljepota utopiše se u vrijeme. Huiše vjetrovi s Brešćice, Šiše i Želina, pa u nedogled lelujaše i nosiše priču o drevnom gradu Ključu kao utočištu Stjepana Tomaševića, posljednjeg bosanskog kralja. Ostala je samo legenda o ključevima odaja mojih, koje kralj baci u Sanu ne mogavši me predati u ruke drugom gospodaru. Zato moj grad dobi ime Ključ.

Ključ se zvanično, u historijskim izvorima, prvi put spominje u povelji bosanskog bana Stjepana II Kotromanića 1322. godine, kojom on potvrđuje ključkom knezu posjede njegovog djeda. Ključ je ipak mnogo stariji, jer se u kompleksu tvrđave Starog grada nalaze rimski objekti. Dakle, prve temelje udarili su mu stari Rimljani u toku prvog vijeka naše ere.

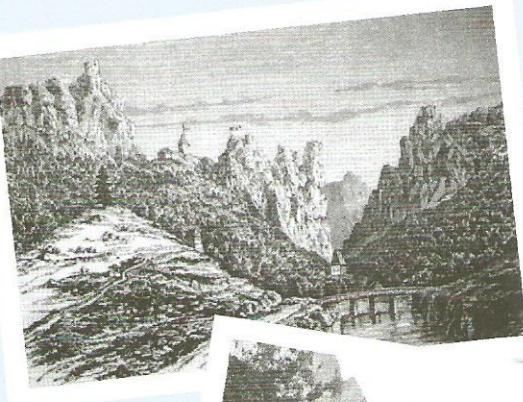
Stari grad Ključ spadao je među najstarije, najveće i najutvrđenije gradove srednjovjekovne Bosanske države. Posljednji bosanski kralj Stjepan Tomašević bježeći ispred osmanlijske ekspanzije u Bosni, potražio je utočište u utvđenom gradu Ključu 1463. godine. Poslije bitke ispod Starog grada kralj se na data obećanja predao Osmanlijama. Oni ga odvode u Jajce gdje su ga pogubili. Sa predajom posljednjeg bosanskog kralja u Ključu, pala je srednjovjekovna Bosanska država i završila njenja historija u Ključu.

Godine 1530. Austrijska delegacija poslala je izaslanstvo Otomanskom sultanu Sulejmanu. Među ambasadorima bio je i Austrijanac Benedikt Kuripešić koji je svoj put kroz Bosnu ilustrovao drvorezima.

To su najstarije slike sačinjene u Bosni. Grad Ključ je naslikan među prvima i ovaj drvorez često je kasnije uziman za simbol grada. Njegova upotreba i danas je u Ključu svakodnevna.

Historijat grada
History

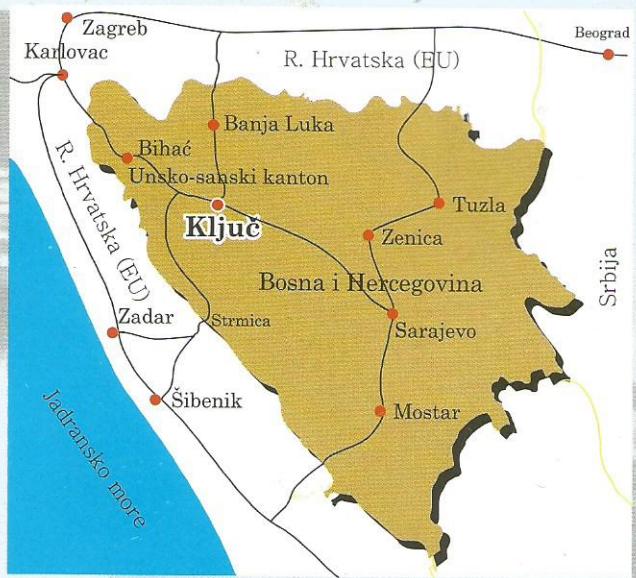

Voljeni grade moj!
 Bistra Sana nakit tvoj je
 k'o dijamant sjeva,
 starac, vječni čuvar tvoj, stoljećima drijema,
 Lubica – kraljica i Ključ drevni grad
 srce su mi zarobili još dok bijah mlad.
 Ja sam kao ptica, ptica lastavica,
 a ti gnijezdo moje, grade moj voljeni,
 aman, aman, nezaboravljeni.

Općina Ključ je smještena u sjevero-zapadnom dijelu Bosne i Hercegovine, na samom jugo-istoku Unsko-sanskog kantona (geografske kordinate $44^{\circ} 30' - 44^{\circ} 40'$ SGS i $16^{\circ} 30' - 16^{\circ} 50'$ IGD).

Površina općine Ključ iznosi 358 km^2 . Naselje Ključ je smješteno u kotlini na nadmorskoj visini 255m na mjestu gdje rijeka Sana skreće prema sjeveru.

Udaljenost općine Ključ u odnosu na veće gradove u okruženju je:

- 65 km od Banja Luke,
- 225 km od Sarajeva,
- 92 km od Bihaća,
- 100 km od graničnog prelaza Strmica sa Republikom Hrvatskom,
- 180 km od Šibenika,
- 252 km od Zagreba,
- 306 km od Rijeke.

Općina je stacionirana na važnom putnom pravcu M-5 Bihać – Sarajevo. Ovaj putni pravac je povezan sa Zapadnom Evropom preko Karlovca i Rijeke (Hrvatska).

Ukupan broj stanovnika

Prema preliminarnim rezultatima popisa iz 2013. godine na području općine živi 18.714 stanovnika.

Prema podacima iz Internog popisa koji je urađen 2003. godine, 9.414 stanovnika općine Ključ živi izvan granica Bosne i Hercegovine.

Klima je umjereno kontinentalna sa toplim ljetima i snježnim zimama. Količina padavina iznosi 1.472 l/m^2 .

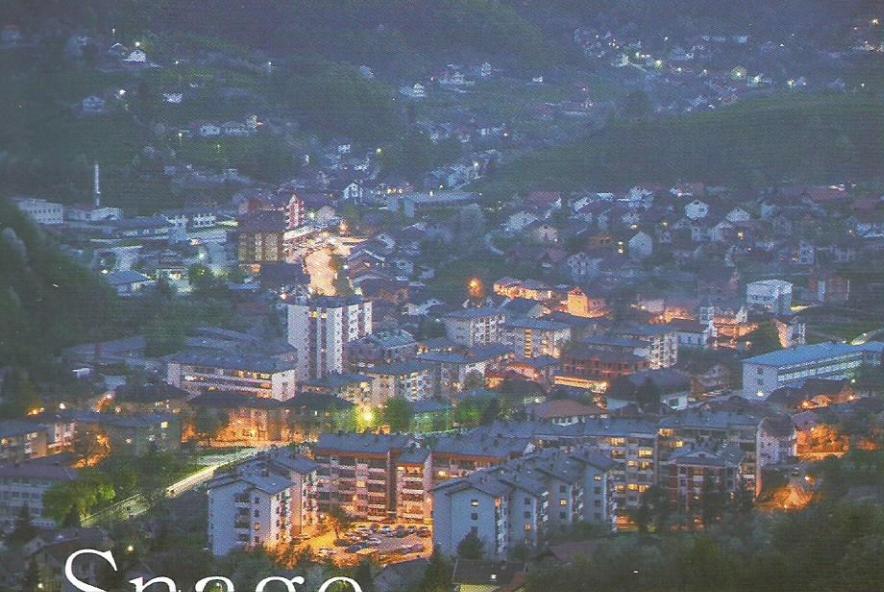
Ovo je kutak u kojem priroda stanuje u tri dimenzije, u kojem postoji špat i govor, u kojem čovječje oko "vidi", a uho "čuje", dok tijelo krijepi dušu i obnavlja svoju snagu.

Dobro nam došli !

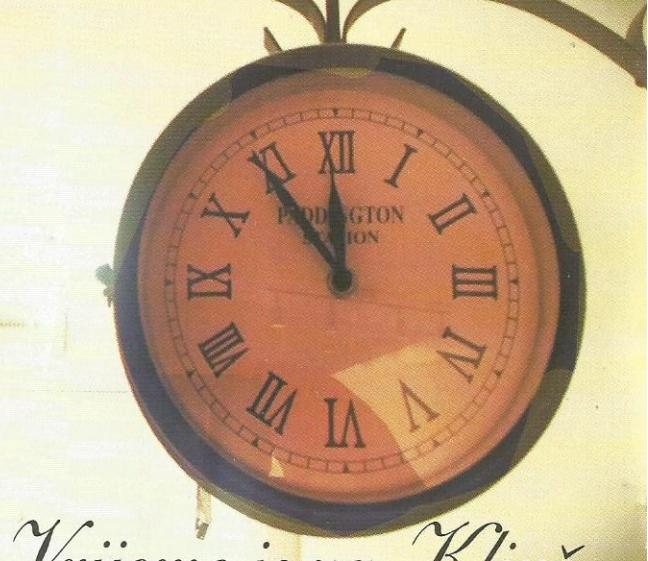
OPĆINSKI NAČELNIK
Nedžad Zukarnović, prof.

Snage

- Kvalitetna komunikacijska povezanost i blizina ključne putne infrastrukture (magistralni i regionalni putevi),
- Blizina regionalnih centara Bihać, Banja Luka,
- Blizina Republike Hrvatske (granični prelaz Strmica),
- Usvojen Prostorni plan općine Ključ za period od 2006. do 2026. godine,
- Usvojena Strategija razvoja općine Ključ 2014 – 2023.godina
- U primjeni sistem upravljanja kvalitetom (ISO 9001:2008),
- Transparentne procedure – javne nabave, dodjela građevinskog zemljišta, zakup poslovnih prostora, raspodjela sredstava NVO,
- Rezerve mineralnih i rudnih nalazišta za eksploataciju (krečnjak, dolomit),
- Industrijska zona u Velagićima,
- Veliki broj registrovanih preduzeća,
- Vodni potencijal,
- Povoljni klimatski uslovi za razvoj voćarske i povrtlarske proizvodnje,
- Velike površine poljoprivrednog zemljišta,
- Razvijena stočarska proizvodnja i tradicija u stočarskoj proizvodnji,
- Bogato kulturno-historijsko nasljeđe,
- Razvoj ponude za lovni, ribolovni, kao i druge vidove turizama,
- Brend prvog turističkog sela Bosne i Hercegovine / Sanica /,
- Izgrađeni objekti primarne zdravstvene zaštite,
- Dobra prostorna raspoređenost školskih objekata,
- Dobra društvena infrastruktura (domovi kulture, fiskulturne sale, sportska igrališta),
- Veliki broj sportskih klubova u muškoj i ženskoj konkurenciji,
- Razvijen civilni sektor,
- Dobra saradnja lokalne vlasti sa NVO,
- Usvojena Strategija za mlade,
- Tradicionalne kulturne manifestacije,
- Veliki broj visokoobrazovanih i kvalifikovanih mladih osoba,
- Veliki broj iseljenika u dijaspori.

Vrijeme je za Ključ...

KLJUČ za Vaš uspjeh...

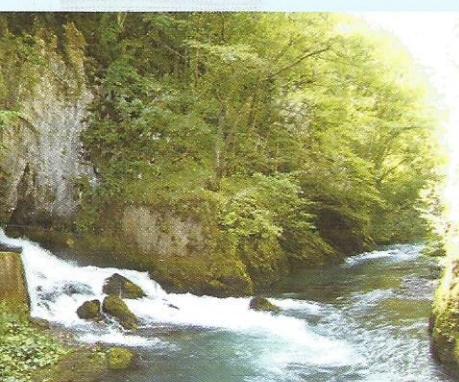
Ništa mi ne trebaš,
grade, reći.
Tvome su licu
suvišne riječi.

Turistički potencijali

Sa tvojih kula
dva topa tuku.
S tri hiljade zuba
osmijeh ti sja.

Budite добри prema vodi:
spomenite se
Majčine utrobe
koja vas je
s vodom donijela.

Zelen slap mi
u snu miso biva,
Sana mi se
u oči sliva.

I Sanicu rijeku ja imadem,
o njoj pjevat i to dobro znadem.
Na izvoru biser i biljuri,
stoput ljestvi neg' svjetski dragulji.

Sano, Sano, gorska vilo,
sva si od kristala,
kako si plaha i studena,
sva u srce ti si moje stala.

Ključka regata: Tradicionalna turističko – sportska manifestacija koja se održava krajem jula mjeseca na rijeci Sani

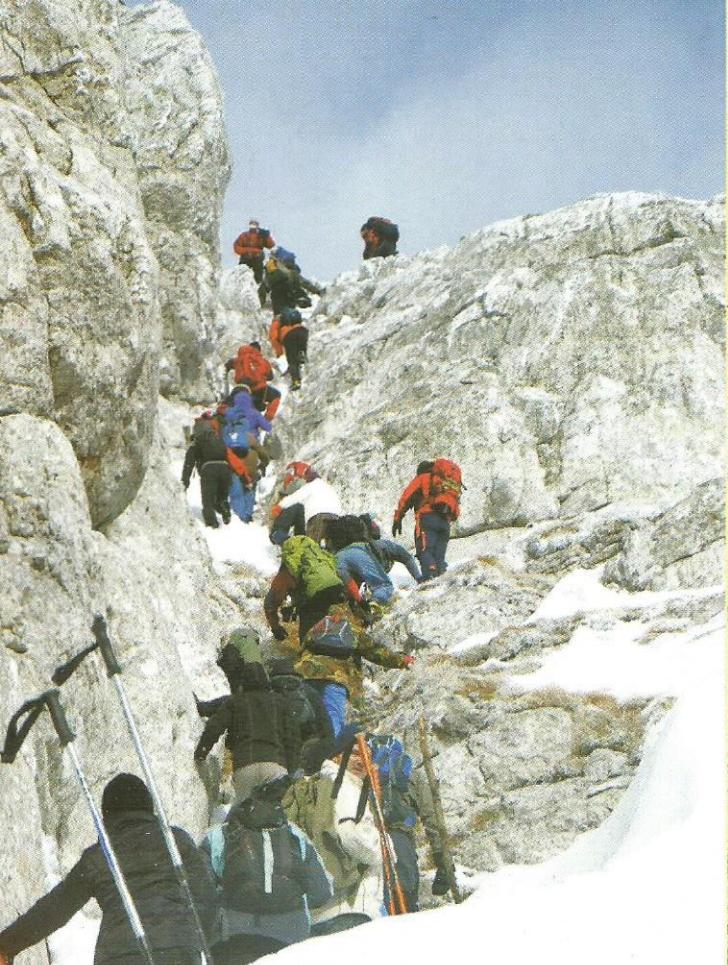

U rijekama koje teku prostorom općine Ključ identifikovano je 12 vrsta riba: lipljen, potočna pastrmka, mladica, škobalj, plodica, klen, mrena, pliska, sapača, štuka, peš i gagica.

Mrijest škobalja u Banjici

Turistička ponuda obuhvata pojedinačne i grupne aranžmane za odstrel sitne i krupne divljači (zec, lisica, vuk, medvjed, vepr, tetrije, srndač).

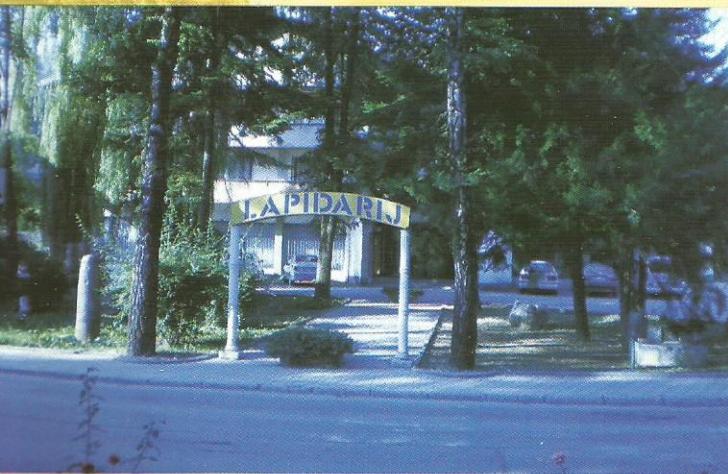
Avantursitički i adrenalniski turizam

Grmečka korida

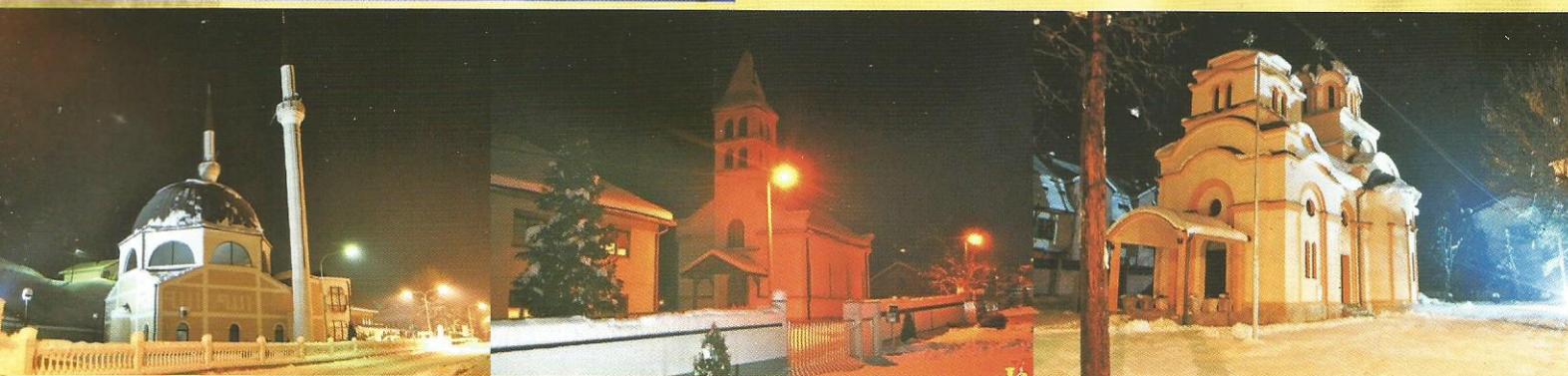

Kultura, kulturne i sportske manifestacije

Ključ je nekada ležao na rimskom putu, a dokaz za to jesu klesani kameni monoliti oblog izgleda. Njih su sagradili Rimljani i zovu se miljokazi. Oni su postavljeni duž puteva na odeđenoj razdaljini. Pomoći njih Rimljani su uvijek mogli tačno izračunati koliko su daleko od Rima.

Vrijedan eksponat pronađen u općini Ključ je zlatni pečat izrađen u obliku ključa. Pečat je ispisan arapskim pismom i prepostavlja se da pripada ključkim kapetanima iz XVI stoljeća.

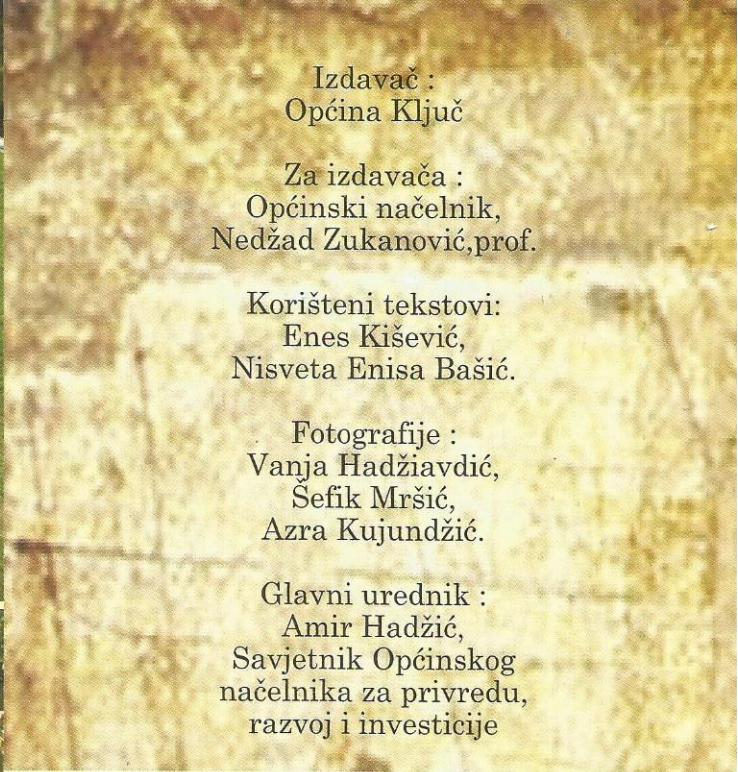
Ključ u centru grada ima bogomolje sve tri konfesije: džamiju, katoličku i pravoslavnu crkvu.

Gradska plaža „Alina Luka“

- Smotra folkloru u organizaciji KUD „Naša mladost“,
- Smotra horova u organizaciji KUD „Stari grad Ključ“,
- Manifestacija „Ključani svome gradu“ u organizaciji Udruge Ključana i prijatelja Ključa „Kralj Stjepan Tomašević“ Zagreb,
- Kulturno-vjerska manifestacija „Dovište“ na Starom gradu Ključ,
- Dani komedije i Književno veče u organizaciji JU „Centar za kulturu i obrazovanje“,
- Turnir u malom nogometu „Izet Avdić“
- Prvi glas Ključa,
- Ključko ljeto,
- Likovna kolonija,
- Dani otpora agresoru i druge.

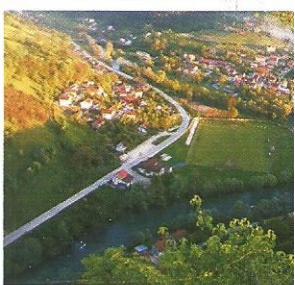
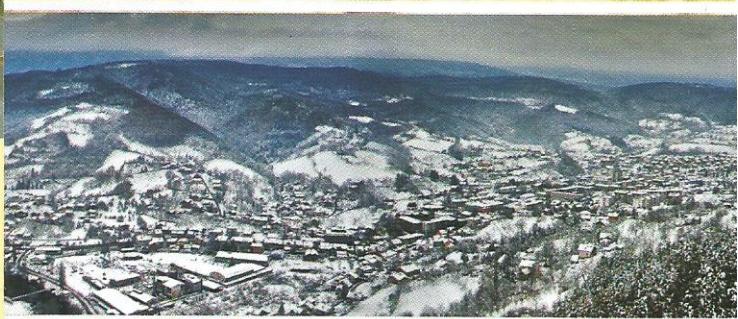
Izdavač :
Općina Ključ

Za izdavača :
Općinski načelnik,
Nedžad Zukunović, prof.

Korišteni tekstovi :
Enes Kišević,
Nisveta Enisa Bašić.

Fotografije :
Vanja Hadžiavdić,
Šefik Mršić,
Azra Kujundžić.

Glavni urednik :
Amir Hadžić,
Savjetnik Općinskog
načelnika za privredu,
razvoj i investicije

Ovaj materijal je štampan u okviru projekt „Razvoj lokalne zajednice u saradnji s migrantima“ koji je realizovala Općina Ključ saradnji sa Ministarstvom za ljudska prava izbjeglice Bosne i Hercegovine, Švicarskom Vladom i Razvojnim programom Ujedinjeni nacija (UNDP) u sklopu projekta „Migracije razvoj“.

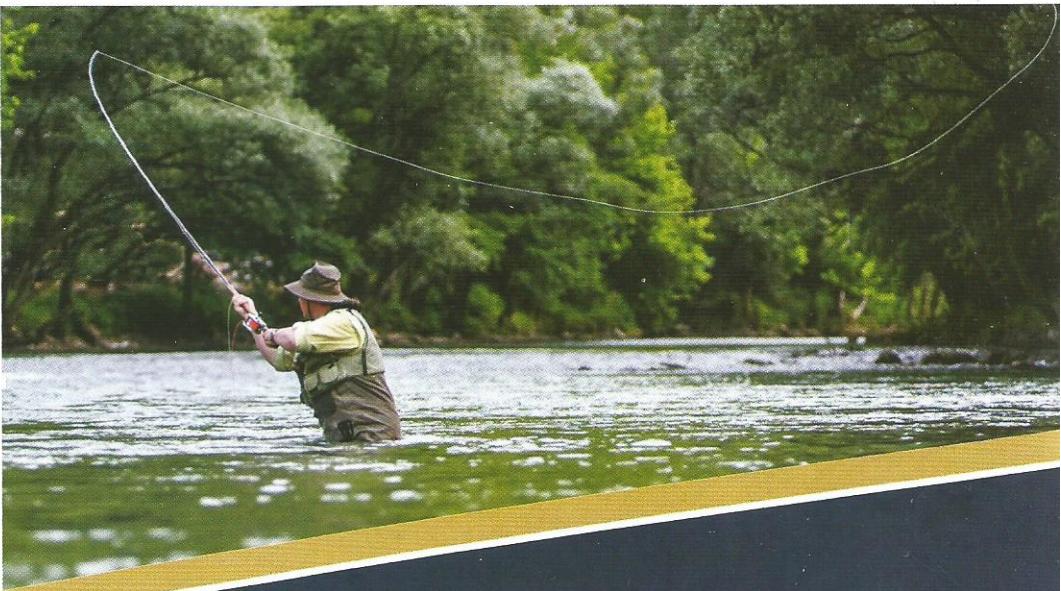
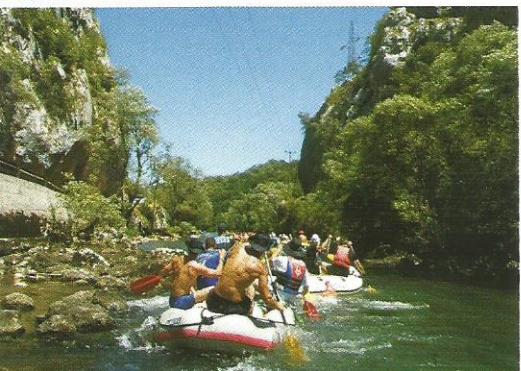

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Ministarstvo za ljudska prava
i izbjeglice Bosne i Hercegovine

Empowered lives

Nezaborav samo može da izblijedi

KLJUČ

Bosna i Hercegovina

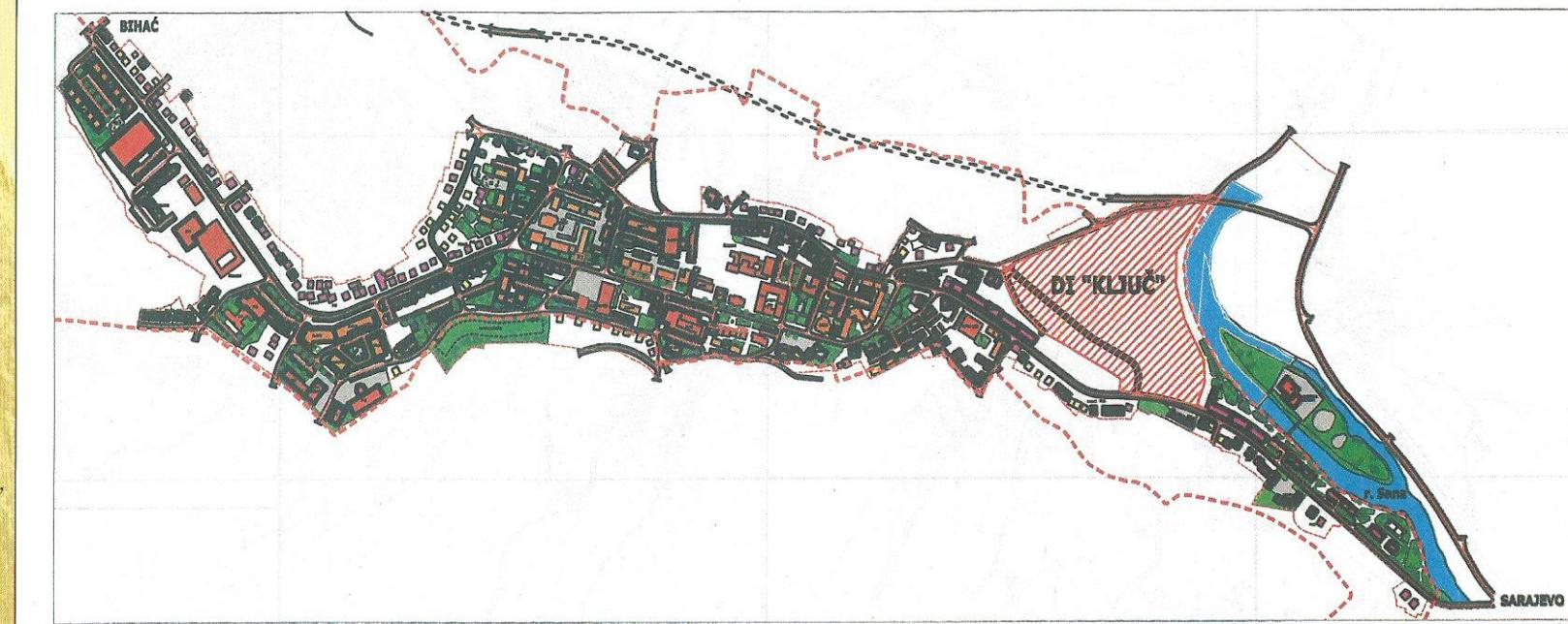
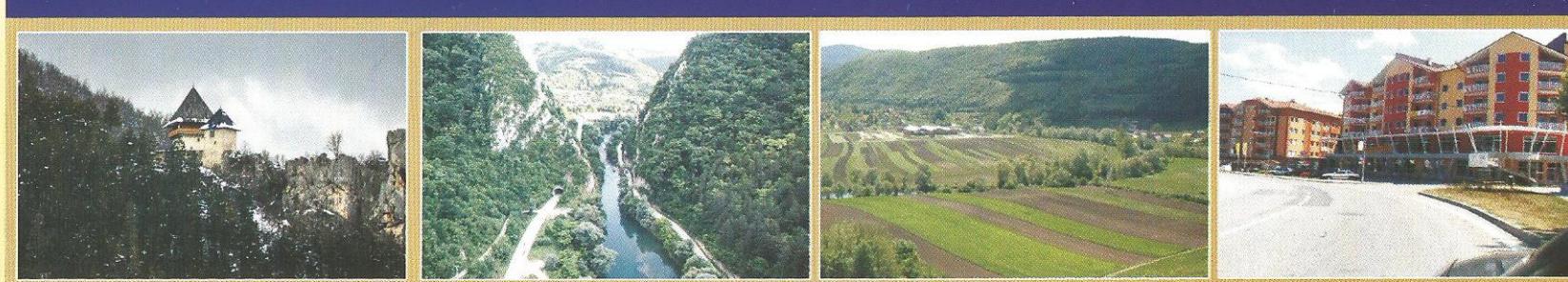
Općina Ključ, 79280 Ključ, ul. Branilaca BiH 78

Telefon: + 387 (0)37 662-054, 661-100, fax: + 387 (0)37 661-104

e-mail: opckluc@bih.net.ba

Snage

- Kvalitetna komunikacijska povezanost i blizina ključne putne infrastrukture (magistralni i regionalni putevi),
- Blizina regionalnih centara Bihać, Banja Luka,
- Blizina Republike Hrvatske (granični prelaz Strmica),
- Usvojen Prostorni plan općine Ključ za period od 2006. do 2026. godine,
- Usvojena Strategija razvoja općine Ključ 2014 – 2023. godina
- U primjeni sistem upravljanja kvalitetom (ISO 9001:2008),
- Transparentne procedure – javne nabave, dodjela građevinskog zemljišta, zakup poslovnih prostora, raspodjela sredstava NVO,
- Rezerve mineralnih i rudnih nalazišta za eksploataciju (krečnjak, dolomit),
- Industrijska zona u Velagićima,
- Veliki broj registrovanih preduzeća,
- Vodni potencijal,
- Povoljni klimatski uslovi za razvoj voćarske i povrtlarske proizvodnje,
- Velike površine poljoprivrednog zemljišta,
- Razvijena stočarska proizvodnja i tradicija u stočarskoj proizvodnji,
- Bogato kulturno-historijsko nasljeđe,
- Razvoj ponude za lovni, ribolovni, kao i druge vidove turizama,
- Brend prvog turističkog sela Bosne i Hercegovine / Sanica /,
- Izgrađeni objekti primarne zdravstvene zaštite,
- Dobra prostorna raspoređenost školskih objekata,
- Dobra društvena infrastruktura (domovi kulture, fiskulturne sale, sportska igraališta),
- Veliki broj sportskih klubova u muškoj i ženskoj konkurenciji,
- Razvijen civilni sektor,
- Dobra saradnja lokalne vlasti sa NVO,
- Usvojena Strategija za mlade,
- Tradicionalne kulturne manifestacije,
- Veliki broj visokoobrazovanih i kvalifikovanih mlađih osoba,
- Veliki broj iseljenika u dijaspori.

Udaljenost općine Ključ u odnosu na veće gradove u okruženju je:
65 km od Banja Luke, 225 km od Sarajeva, 92 km od Bihaća, 100 km od graničnog prelaza Strmica sa Republikom Hrvatskom, 180 km od Šibenika, 252 km od Zagreba, 306 km od Rijeke.

KLJUČ

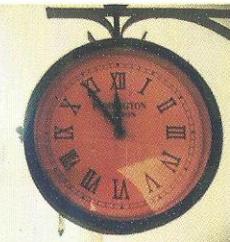
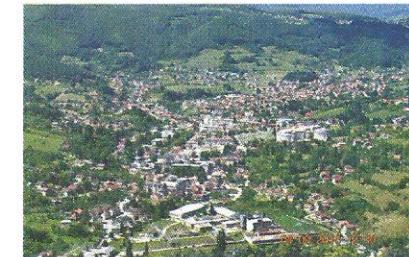
Općina Ključ, 79280 Ključ, ul. Branilaca BiH 78

Telefon: + 387 (0)37 662-054, 661-100, fax: + 387 (0)37 661-104

e-mail: opckljuc@bih.net.ba

www.opcina-kljuc.ba

Vrijeme je za Ključ...

KLJUČ za Vaš uspjeh...

REGULACIONI PLAN "DRVNA INDUSTRIJA" KLJUČ

LEGENDA:

- - GRANICA OBUVHATVA REGULACIONOG PLANA
- ▨ - POSTOJEĆI OBJEKTI-koji se zadržavaju
- - PLANIRANI OBJEKTI
- ▨ - PROJEKCIJAG PRIVREDNIH OBJEKATA
- ▨ - GRANICA PLANIRANIH PRIVREDNIH KOMPLESA
- P+1 - SPRATNOST OBJEKATA

NAMJENA OBJEKATA

- - INDIVIDUALNI STAMBENI OBJEKTI
- ▨ - KOLEKTIVNI STAMBENO-POSLOVNI OBJEKTI
- ▨ - POSLOVNI OBJEKTI
- ▨ - PROIZVODNO-PRIVREDNI OBJEKTI
- ▨ - UGOSTITELJSKO-ZANATSKI OBJEKTI
- ▨ - POSTOJEĆI OBJEKAT-SKLADIŠTE
- ▨ - POSTOJEĆI OBJEKAT-SKLADIŠTE

UREĐENJE SLOBODNIH POVRŠINA

- - ZELENE POVRŠINE
- ▨ - DRVRED
- - ZELENE POVRŠINE INDIVIDUALNOG STANOVANJA

SAOBRAĆAJNE KOMUNIKACIJE I INFRASTRUKTURNI OBJEKTI

- - PLANIRANE SAOBRAĆAJNE POVRŠINE ZA KOLSKI SAOBRAĆAJ
- ▨ - JAVNA PARKIRALIŠTA
- ▨ - PARKIRALIŠTA U SKLOPU OBJEKATA
- ▨ - BROJ PARKING MJESTA
- ▨ - PJEŠAČKE POVRŠINE-TROTOAR
- ▨ - POPLOČANE POVRŠINE
- - TRAFOSTANICA